

ключа; этап обучения нотной грамоте; дидактический художественный материал и т. д.

Несмотря на это, болгарская аккордеонно-педагогическая школа в начале XXI века стремится к современным формам организации учебного процесса, связанным с инновационными образовательными принципами и подходами, в частности: направление усилий на более полноценное усвоение учебного материала; стимуляция умственной деятельности, способствующей саморегулированию и развитию музыкальных способностей и двигательных умений учеников и одновременно с этим – создание активных, самостоятельных, творческих личностей.

УДК 681.3, 377.4

Сергій Прийма

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
priyma_s@ukr.net*

ОСНОВНИ ПОЛОЖЕННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК СИСТЕМИ СИНЕРГЕТИЧНОГО ТИПУ

Досліджено основні положення культурно-освітнього простору як системи синергетичного типу. Проведено зіставлення культурно-освітнього простору з критеріями синергетичних систем, розкрито зміст синергетичних принципів і продемонстровано ефект їх застосування у проектуванні культурно-освітнього простору, визначено параметри порядку, що описують поведінку соціокультурної системи синергетичного типу.

Ключові слова: культурно-освітній простір, синергетика, саморозвиток, самоорганізація, системи синергетичного типу, критерії та параметри порядку синергетичних систем, принципи синергетики.

Сергей Прийма. Основные положения культурно-образовательного пространства как системы синергетического типа

Исследованы основные положения культурно-образовательного пространства как системы синергетического типа. Проведено сопоставление культурно-образовательного пространства с критериями синергетических систем, раскрыто содержание синергетических принципов и продемонстрирован эффект их применения в проектировании культурно-образовательного пространства, определены параметры порядка, позволяющие описать поведение социокультурной системы синергетического типа.

Ключевые слова: культурно-образовательное пространство, синергетика, саморазвитие, самоорганизация, системы синергетического

типа, критерии и параметры порядка синергетических систем, принципы синергетики.

Serhii Pryima. The main provisions of the cultural and educational space as a synergetic system type

The publication deals with the basic provisions of the cultural and educational space as a synergetic system type. A comparison of cultural and educational space with synergetic system criteria is carried out, the content of synergetic principles is revealed and the effect of their application in the design of cultural and educational space is demonstrated, the order parameters which allow to describe the behavior of a sociocultural system synergetic type are defined.

Key words: cultural and educational space, synergy, self-development, self-organization, synergetic system type, criteria and order parameters of synergetic systems, principles of synergy.

На сучасному етапі розвитку людської цивілізації світоглядний підхід із позицій класичної та некласичної науки вже не відповідає сучасній науковій картині світу, в центрі якої – відкритий світ із притаманними йому нелінійністю, незворотністю, індетермінізмом природних процесів. Класичний, і нині діючий підхід до дослідження й управління складними самоорганізованими та саморозвивальними системами базується на лінійному уявленні про їхню будову та функціонування. Натомість постнеокласична наука, що має ймовірнісний і випадковий характер, стверджує про існування множинних типів структур чи шляхів еволюції, особливо в соціокультурних системах. Усе сказане повною мірою стосується й культурно-освітнього простору, який є складною, відкритою, динамічною, нелінійною, самоорганізованою та саморозвивальною людиномірною системою.

Методологічною основою культурно-освітнього простору виступає синергетична парадигма. Саме синергетика надає еволюційну методологію управління соціокультурним процесом з урахуванням феномена самоорганізації та саморозвитку в культурно-освітньому просторі.

Реалізація принципів синергетики уможливило формування цілісної системи знань, що визначатиме світогляд нового типу, який би забезпечив не тільки трансляцію культурних цінностей, а й успішну орієнтацію особистості в складних життєвих ситуаціях, і модель освітнього простору, що був би адаптований до швидкоплинних соціокультурних умов.

Труднощі в реалізації синергетичних принципів при проектуванні культурно-освітнього простору пов'язані з недостатнім розумінням того факту, що в основі вказаного простору як системи синергетичного типу лежить поняття «саморозвиток». Ця характерна риса й відрізняє культурно-освітній простір від інших соціокультурних і освітніх систем, яким притаманний кібернетичний характер. У кібернетичних системах мова йде про управління системами різної природи та їх самоорганізацію, натомість в синергетиці – про саморозвиток. Об'єктами вивчення кібернетичних систем є

стійкі, керовані, самоорганізовані, рівноважні системи, які проектуються за принципом саморегуляції, підтримуючи незмінними свої параметри та їх урівноваженість щодо зовнішнього середовища. Об'єктом же вивчення синергетики виступають відкриті, нелінійні, нерівноважні, саморозвивальні системи, типовим представником яких є культурно-освітній простір.

Розуміння культурно-освітнього простору як синергетичної системи дає змогу адекватно застосовувати синергетичні принципи до його проектування. У роботі виділено 7 методологічних принципів синергетики, які об'єднані двома групами: група принципів буття та принципів становлення. Група принципів буття – гомеостатичність та ієрархічність – характеризує фазу «порядку», стабільного функціонування освітнього простору як системи, її онтологію, прозорість і простоту опису. Принципи групи становлення – нелінійність, відкритість, нестійкість, динамічна ієрархічність і спостережуваність – характеризують фазу трансформації, оновлення системи.

Поведінка систем синергетичного типу залежить від поведінки небагатьох параметрів, які в синергетиці називаються параметрами порядку. Визначаючи параметри порядку, практично можна змоделювати поведінку системи синергетичного типу, адже замість того, щоб описувати поведінку системи через опис окремих її частин, необхідно й достатньо описати поведінку тільки параметрів порядку. Саме завдяки такій властивості самоорганізованих систем відбувається так зване інформаційне стиснення опису її поведінки. Параметри порядку можуть з'являтися чи змінювати свої значення при зміні керуючого параметра. Конкуренція параметрів порядку та впорядкування системи за рахунок домінування одного з них характерна для багатьох соціальних процесів, таких, як суспільний настрій, мода, прийняття правил і традицій. Для такої системи синергетичного типу, як культурно-освітній простір, параметрами порядку можуть бути свобода, вільний вибір і відповідальність.

УДК 378.015.31:[502+140.8]

Людмила Приступа

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
lyudmila_pristupa@mail.ru*

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Висвітлюються психолого-педагогічні основи екологічної освіти та виховання, важливість застосування інтерактивних технологій, проведення екологічних тренінгів, які допомагають усвідомити знання та формувати суб'єктивне, але екологічне ставлення до природи.

Ключові слова: сталій розвиток, екологічне мислення, інтерактивні технології, тренінг.